

Posudek oponenta na práci

Mgr. Jana Kapusty

Účinnost oběti: duchové přírody a duše lidí v mayské kultuře.

Ústav etnologie FF UK Praha
Celetná 20
116 38 Praha 1

Obor: Etnologie

2015

Školitel: doc. PhDr. František Vrhel, CSc.

Kandidátova doktorská práce v rozsahu 135 stran textu, 21 stran seznamu literatury a 11 stran fotografických příloh, celkem tedy 167 stran, má všechny formální náležitosti a je psána neobyčejně úsporným a zároveň kultivovaným jazykem, dokládajícím autorovu vysoce nadprůměrnou erudici v práci s textem a v percepci a zpracovávání textů pramenných. Navíc prokázal vynikající schopnost práce v etnograficky obtížném terénu při dvou výzkumných pobytech, sumárně trvajících přes půl roku a až „na doraz“ vyčerpávajících jeho fyzické síly i zdravotní odolnost. Rovněž jeho jazykové vybavení pro čtení pramenných textů i terénní práci je vynikající. Fenomémem náboženského poutnictví se z etnologického hlediska zabýval už ve své na výbornou oceněné diplomové práci, obhájené roku 2010. Kandidátovu pilnou publikační činnost v oboru etnologie v širokém slova smyslu lze vyčíst i ze seznamu literatury.

Rovněž bych chtěl ocenit kandidátovu neobyčejnou zdatnost v osvojení si nejrůznějších interpretačních teorií v rámci etnologie a antropologie v širokém slova smyslu a jejich tvůrčí aplikaci, spojenou s koncizním citováním pramenů a odkazováním se na ně. Mohu právem poukázat na to, že jsem se v rámci nastupující etnologické generace nesetkal s člověkem s takto širokými, důkladnými a dobře zažitými závěry za studia co nejširšího spektra odborné literatury. Na těchto teoretických vědomostech i na erudovaném nadšení v rámci terénní práce spočívá jako na dvou základních pilířích kandidátova předložená disertační práce.

Mayská kultura v Guatemale a okolních zemích si v rámci prolínání nativních a pokonkvistních vlivů uchovala mnoho rysů původních mayských náboženství „naroubovaných“ na katolických fundamentech, zvláště pak ve venkovských oblastech, kde se dosud udrželo i používání původních idiomů v rámci každodenní i náboženské komunikace. Kandidát se detailně zabývá mayskými náboženskými bratrstvy, mezi jejichž

členy dlouhodobě pobýval a jejichž důvěru se během dlouhých pobytů v terénu získal. V rámci tamního synkretismu jsou pak božstvům hor přinášeny oběti, jejichž význam a povaha jsou v práci důkladně diskutovány z mnoha hledisek.

Oběť či dar jsou zcela bazálními etnologickými fenomény, jejichž bytostně podvojná povaha umožňuje zdůraznit jednou ten, podruhé onen konec polární dvojice pojmů, v rámci nichž jsou interpretovány, a umožňuje na ně nahlížet ze zcela nečekaných hledisek.

Právě třetí část práce, v níž se autor zdárně pokouší o teoretickou analýzu úlohu daru a oběti v lidském světě a analýzu účinku oběti v mayské kosmologii, tvoří samo jádro práce a představují jeden z nejzdařilejších etnologických textů v českém jazyce. Recenzent doufá, že se tato disertační práce dočká v češtině i knižní publikace s popularizačním akcentem a přimlouval by se i za upravenou verzi anglickou v některém zahraničním nakladatelství – dílčí přijaté články z mezinárodních antropologických periodik, týkající se tématicky částí této práce, jsou toho nadějným příslibem.

Z poněkud osobních důvodů recenzenta potěšila i šestá kapitola práce o poutích za Černým Kristem do guatemalského poutnického centra v Esquipulas, které měl sám možnost navštívit a prožít v roce 1989.

Celkově lze předloženou práci hodnotit jako velmi zdařilou, jak do osobitosti uchopeného tématu, pečlivosti zpracování i excelentního přehledu po odborné literatuře, týkajícího se jak samotné problematiky náboženského života dnešních Mayů a jeho fenomenologie, tak obecných koncepcí antropologie v širokém smyslu chápané.

Význam práce nijak nesnižuje jediná drobná nesrovnalost, kterou v práci oko zainteresovaného biologa najde, a to sice konstatování, přejaté ze Sugiyamovy (2010) knižní kapitoly o nálezů obětovaného vlka v hrobech lidských obětí v Teotihuacanu. Ač lokalita leží značně severněji nežli zkoumaná mayská oblast, přirozený areál vlka končí v rámci amerického kontinentu ještě mnohem dále na sever. Muselo by se tedy jednat o import živého jedince k obětním účelům (což by bylo zajímavé), nebo mnohem spíše o záměnu kosterních pozůstatků vlka s kojotem.

Předloženou disertační práci Mgr. Jana Kapusty vřele doporučuji k přijetí k obhajobě jako práci doktorskou v rámci oboru Etnologie a po zdárné obhajobě i k udělení titulu „doktor“ v příslušném oboru. Jejího autora pak chápu jako jednu z mladých nadějí téhož oboru na území našeho státu a vyslovuji naději, že bude svému oboru zachován. Do dalších výzkumných prací mu přeji stejný terénní elán i vynikající znalost relevantního písemnictví, jaké projevil doposud.

V Praze, 1.6.2015

Prof. RNDr. Stanislav Komárek, Dr.
Katedra filosofie a dějin přírodních věd
PřF UK Praha
Viničná 7
128 44 Praha 2